

Uttalande från Svenska kommissionen för Rättvisa och Fred (Justitia et Pax) och Europeiska Justitia et Pax Kommissionernas Samarbetsorgan (Conference of European Justice and Peace Commissions):

Ekonomi måste stå i samhällets tjänst

Vi får inte glömma att den finansiella sektorn finns till för att den ska tjäna den reala ekonomin, vars uppgift är att stå i samhällets tjänst. Samhällets uppgift är att i sin tur skydda och främja människans värdighet och välfärd.

När påve Benedikt XVI öppnade det Trons år som pågår nu inbjöd han oss att reflektera över vad vår tro har för mening och betydelse i dagens samhälle. Hans apostoliska brev *Porta Fidei* påminner oss om att Kristus har kallat oss att vara "jordens salt" och "världens ljus" (Matteus 5: 13-16). Och i en värld som domineras av kriser har det aldrig varit viktigare än nu att låta trons ljus lysa över de utmaningar som vi står inför.

I sin encyklika *Caritas in Veritate* lyfte Benedikt XVI fram, det "etiska sammanbrottet på alla nivåer inom världsekonomin som nu alltmer domineras av utilitarism och materialism" som en av de främsta orsakerna bakom den pågående ekonomiska krisen. Det Påvliga Rådet för Justitia et Pax upprepade detta i sin skrift *Towards Reforming the International Financial and Monetary Systems in the Context of a Global Public Authority* (2011). Liknande analyser har förts fram av framstående experter inom mänskliga rättigheter och internationell utveckling.

Som samarbetsorgan för de europeiska Justitia et Pax kommissionerna grundar vi vår definition av vad ett *etiskt uppförande* är på kraven om rättfärdighet. Att tillämpa en sådan rättfärdighetsprincip på det ekonomiska området överensstämmer med vad USA:s biskopskonferens skrev i sitt pastoralebrev *Economic Justice for All* år 1986: "Vi bedömer varje ekonomiskt system utifrån vilken inverkan det har på människan och på vilket sätt det tillåter *alla* att vara en del av det" (§13). Det finns en viktig uppgift för oss som kristna att delta i debatten som pågår om vad en social etik är och innebär. Och vi har ett särskilt ansvar för att stå upp för att de värden som grundas på vår tro också kommer till uttryck i den debatten. Samtidigt ska vi vara öppna för att se de möjligheter till samarbeten som finns med alla dem som delar våra åsikter.

Det ekonomiska livet är av yttersta vikt för vårt samhälle, men av någon anledning accepterar vi att det får fungera på ett sätt som tillåter att uppenbara orättvisor får finnas, till exempel när det gäller inkomstskillnader mellan kvinnor och män och ojämlig tillgång till de tjänster som samhället kan ge. Detsamma gäller de straff som utmåts för ekonomiska brott, som skatteflykt och bedrägeri. I jämförelse med andra brott mot samhällets lagar är de alltför milda. Dock är en positiv följd av den pågående ekonomiska krisen att det nu finns en ökad medvetenhet om att det här

inte handlar om några "brott utan offer". De påverkar hela samhället och särskilt deras mest utsatta medlemmar.

Som en följd av krisen har också allmänhetens krav på ökad öppenhet och ökat ansvar vuxit, samtidigt som trycket vuxit på våra stater att ta itu med korruption, införa lagar som inskränker nyttan med skatteparadis och som garanterar att företag ger skäligena bidrag till de samhällen i vilka de bedriver sin verksamhet.

Även om dessa åtgärder skulle uppfyllas är det inte nog. Vi behöver dessutom ta itu med de strukturer av makt och privilegier som försätter utsatta och sårbara människor i underläge när de vill förverkliga sin rätt att delta fullt ut i samhällslivet. Det handlar inte här om någon slags välgörenhet, utan det handlar om rättvisa.

I sin encyklika *Sollicitudo Rei Socialis* talar påve Johannes Paulus II om behovet av att göra något åt "syndens strukturer". De är alltid kopplade till konkreta handlingar som personer utför för att föra in och befästa sådana strukturer och göra dem svåra att avlägsna. På så sätt växer sig dessa strukturer sig starkare, de sprider sig och blir till en källa för andra synder, vilka i förlängningen påverkar människors beteende (se encyklikans 36 paragraf). Konsekvenserna av strukturella orättvisor sprider sig alltså långt bortom dem som påverkas direkt av dem. Påve Benedikt XVI uttrycker det så här i sitt fredstal den 1:a januari 2009 (*Fighting Poverty to Build Peace*): "Förr eller senare blir det alla som måste betala för den skevhet som ett orättvist system ger upphov till". Uppgiften att omforma stora samhälleliga system i riktning mot större rättvisa kan tyckas övermäktig, men Katolska Kyrkans sociallära påminner oss om att sådana reformer är möjliga att uppnå därför att alla våra institutioner är resultatet av mänskliga val och beslut.

Den centrala roll som undervisningen spelar ska inte underskattas. I dagens samhälle "hotas människovärdet, människans värdighet och mänskliga rättigheter på ett allvarligt sätt genom den utbredda tendensen att bedöma allt utifrån enbart kriterierna användbarhet, vinst och materiella ägodelar" (Benedikt XVI: *Educating Young People in Justice and Peace*, 1 januari 2012). Kyrkor och trossamfund måste ta till orda i högre grad än nu för att utmana den växande materialismen och individualismen, vilka hotar den sociala sammanhållningen i dagens europeiska samhällen. I samklang med temat för Trons år kan vi konstatera, att vi behöver lyfta fram att tron inte kan begränsas bara till den privata sfären. Den måste i stället inspirera alla olika aspekter av våra handlingar och livsval. Och detta inkluderar särskilt våra ekonomiska och finansiella handlingar, vilka kan få så djupgående konsekvenser för andra människors värdighet och välmående.

I sin encyklika *Caritas in Veritate* förklarar påve Benedikt att "ekonomisk verksamhet inte ensam kan lösa alla sociala problem genom att en enkel affärslogik tillämpas. Den behöver i stället inriktas på att förverkliga det gemensamma goda, för vilket det politiska samhället på ett särskilt sätt måste ta sitt ansvar" (se encyklikans 36:e paragraf). Samtidigt som marknaden alltid kommer att domineras av kortsiktiga hänsynstaganden, kan dessa justeras av en långsiktig vision. En sådan ska garantera att den ekonomiska verksamheten fungerar på ett sätt som är riktigt: att den står i samhällets tjänst och att den främjar människans värdighet och välmående. Som väljare ligger det på vårt ansvar att vi informerar våra valda politiker

om dessa värden, liksom att vi uppmuntrar dem och ger dem vårt stöd för att de ska kunna genomföra politiska beslut som kan uppfylla kraven på social rättvisa.

Trons år ger oss en värdefull möjlighet att reflektera över de krav som vår tro ställer på oss i förhållande till de utmaningar som våra samhällen står inför. Kyrkor och trossamfund behöver bli goda exempel för det övriga samhället genom att:

- Inleda en självkritisk analys av det sätt genom vilket de är deltagare i ett ekonomiskt system som har svikit de mest utsatta i våra samhällen.
- Försäkra sig om att alla olika delar av deras ekonomiska verksamhet möter högsta möjliga etiska krav.
- Delta i offentliga debatter i ekonomiska och finansiella ämnen för att i dem höja rösten för att etiska principer följs.
- Uppmuntra sina medlemmar att reflektera över dessa frågor i trons ljus.

Som enskilda kristna behöver vi engagera oss själva för att leva på ett mer hållbart och ansvarsfullt sätt genom att:

- Ta meningsfulla mått och steg för att leva på ett hållbart sätt genom att se över våra konsumtionsvanor och att undanröja slöseri.
- Välja de möjligheter som finns att göra etiska investeringar och använda oss av etiska banker.
- Lära oss mer om ekonomiska, sociala och politiska frågeställningar och ta vårt ansvar för att engagera oss i dem.
- Ge av vår tid och våra pengar för att stödja de organisationer som arbetar för social rättvisa.

Svensk översättning: Henrik Alberius OP